

SLOVENSKA

Glasiło slovenskega ženstva

Št. 22.

V Trstu 23. oktobra 1897.

Letnik I.

Taki so

Ljubkoval je z Minko, Rozo,
S črnooko Franico,
Zdaj zahaja k plavolaski
In ji bega glavico.

Ko mu ta več ne ugaja,
Pohiti še v drugo vas,
Da tam gleda brdki Jeri
V grškolepi nje obraz.

Vsaki nudi pregorečo
Ljubav svojega srca,
In deklé jedna kot druga
Srčno rada ga ima.

Vsaka dobro zna molčati,
Kar o sreči svoji vé —
On pa vse za nosek vodi
Te norčave ljubice.

Kristina.

J e s e n i .

Listje, ki raz drevja pada,
Vjelo se mi je v lasé;
V dušo mi iz te jeseni
Padle sanje so težké . . .

Stezam se na mehkem mahu;
Kaj mi to in to je mar!
Vzdrami se, sanjava duša,
Le premišljati nikar!

Vida.

Prva sreča

Slike po naravi — Ruski spisala M. Krestovska, po izvorniku po slov. Adolf Pahár.

(Dalje).

IX.

Kár so se duri njene sobe, sunjene z boso nogo, odprle in na pragu se je prikazala zdrava, rudečelična ženska z leseno posodo v rokah, ruto na glavi in podpasanim sarafanom. Od sunka se je voda v posodi zazibala in razploskala.

— Glej no, razlila! — rekla je ženska, obstala in gledala, kako ji je voda lila po golih rokah.

Zina je začujeno gledala nanjo in skoro ni verjela, da je to res ona „kamerfrau“, katero je teta Liza obečala poslati.

— Torej to ste vi, Matrena? — prašala je nakonec, da bi se uverila.

— Jaz sama! — rekla je „kamerfrau“ ter postavivša posodo na umivalnik, poklonila se Zini ter se záse veselo namehnila.

Za trenotje sta radovedno ogledovali druga drugo. Zina se je nehote čudila, kako malo so podobne tukajšnje hišine (sobarice) petrograjskim.

Matrena, ogledavša Zino, je bolešno vzdihnila in podprla lice z rokój.

— Mladi ste, gospa! — rekla je, kakor je dejala včeraj Aljošina njanja, samo z drugim, nekako žalostnejim glasom. — Glej no, kakih sedemnajst let, ne več, imate?

— Ne, že devetnajst! — rekla je Zina s ponosom in skoro razžaljena, da so jo imeli vsi za tako „mlado“.

— Glej no, — dejala je Matrena, žalostno majaje glavo, — tudi v mestu so jeli dandanes tako mlade udájati!

— A vi . . . a ti si omožena? je vprašala Zina, katero je zdaj jako zanimalo to vprašanje.*

— Jaz?

— Da, ti?

— Ne, milostna, jaz sem vdova! Vdova, milostna. ravno na Petrov dan bode štiri leta, kar sem vdova . . .

— Ah, reva! — dejala je Zina s polnim sočutjem; zdelo se ji je tako grozno, biti vdova. Ali se ti želó toži?

— Pri delu, milostna, kako bi se tožilo? — dejala je Matrena začujeni Zini. — Pri delu, milostna se nikoli ne more tožiti. Kadar sem brez dela, nu, tedaj se mi res toži. Od kraja, seveda, tulila sem nekoliko, a zdaj nič. Gospod je milostiv!

— Da, ali si ga, gotovo si ga ljubila? — vprašala je Zina, ki ni mogla razumeti, da more na videz tako dobra Matrena govoriti take grozne reči.

Bila je uverjena, da zblazni, ako bi Aljoša umrl.

— Gotovo, ti si ga ljubila? — ponovila je vprašanje.

— Da, gotovo, kako bi ga ne ljubila, saj je bil moj mož! — dejala je Matrena in se zasmejala, pokazvša svoje ravne, bele zobè.

— Nu, vidiš, in kako toraj, da ne žaluješ? —

— Takó! Pri možu, milostna, včasí še huje tožiš. Jamejo pijančevati in zadirati se, kako veselje je to?

No Zina je neumé majala z glavo.

— Ti si se rano omožila? — jo je vprašala.

— Kako pa? Seveda, rano, — de je Matrena. — V našem stanu, — nadaljevala je z unemo, ko je videla, da gospa ničesa ne umeje, ker je „mlada“, — v našem kmetškem stanu, milostna, se ne more drugače . . .

— Zakaj ne? — začudila se je zopet Zina.

— Pa, glejte, ker je vsakemu delavka potrebna. Brez delavke je tudi slaba v družini . . . Mej nami je vselej tako, da hitro, ko je kje kaka deklica za možitev, takoj pošljejo svate tja. Redko, redko katera obsedi kot devica.

— No, kako pa ako je grda?

— Kaj to! Kaj je, če ni lepa! Z lica se še vode ne napiješ! Druga je lepega obraza, a kaj pomaga, ako ni za delo! Pri nas ne gledajo v gobec; druga je grbasta in kozava, pa ima zdrave roke in je pridna, tedaj ne glej na to, da je grbasta, boljše nego druga lepotica zna svoj poklic.

„Bog! Kako je pri njih vse prosto!“ — mislila je Zina, poslušaje in ogledovaje Matreno zdaj še z večjo radovednostjo. — Kadar mož umre, ne žalujejo, ker so na delu; kadar se ženijo, ne iščejo si žene, a delavke . . . Na lice ne gledajo . . . Samo delo in delo! A mi! . . .“

Zamislila se je, mijklila si je roke in se trudila, razjasniti sebi ta novi pogled na stvari in razmere, no na njene duri so trkali in nekov poln, mehak glas je vprašal:

— Ali se sme k vam?

— To je naša gospodičina, Lizabeta Leksjevná! — rekla je Matrena, vidé, da Zina ne pozna glasa.

Zina je bila v sami jopici, z rokama polnima mijlovih pen in sama ni vedela, ali sme k nji ali ne. No, ne dovoliti Lizi, se ji je tudi zdelo neumestno.

— Vstopite, vstopite, prosim! — je kriknila zmedenó.

— Aljoša me pošilja k vam, — dejala je Liza vstopivša z ogromnim, ravnokar natrganim buketom bezga, še vlažnim od jutranje rose. — Poslal me je preganjat vas! — nadaljevala je lahno rudéla, kakor bi s temi besedami hotela opravičevati svoj prihod. — A to sva vam z Andrejkom natrgala . . . Aljoša je pravil, da vi ljubite cvetice.

— Ah, hvala Vam . . . Kakova prelest! pri nas v Petrogradu se še ni razcvetela . . . rekla je Zina.

Rada bi objela in poljubila to milo Lizo, katera ji je tako ugajala, a ni se upala tega storiti in tudi roke je imela vse v miju.

Zeló sta ugajali druga drugi, no lahno še bili v zadregi in rudeli, kadar sta se srečali z očmi.

Liza je hotela djati buket v vodo, a ni bilo nobene pripravne vaze zanj.

— Matrena, hodi dol in jo prinesi iz moje sobe! je rekla sobarici.

— Nu, seveda! — strinjala se je Matrena, okretno odstavljaje posodo od sebe in otiraje roke v svoj sarafan. — In vi, gospodična, pomagajte tukaj gospej, jaz še nisem pospravila vseh sob.

Zina je postajala še bolj zmedena, ko je čula, da ji bode Liza „pomagala“; no Liza je vzela posodo z vodoj Matreni iz rok in stopila na njeno mesto.

Saj je vam vse eno? — je vprašala Zino.

— O, da! Gotovo, seveda . . . — je hitro odgovorila ta. — No, vendar . . . kako je to? . . .

— Nu, to ni težko, — rekla je Liza, smeje se. — In, vedite, pri nas prav za prav nimamo sobarice . . . to je take, kakor so v Petrogradu, da bi samo za gospodo hodila; a mi smo tu bolj navajeni sami delati. Hoteli smo iz Šaratova naročiti eno za vas, pa Aljoša je pisal, da ni treba, ker vi svojo pripeljete seboj . . . Lej, tu za ušesom imate še nekaj mijla.

— Hvala . . . Da, hotela sva vzeti sé sabo mojo Dunjašo, ona je že dolgo pri meni služila in od kraja je soglašala, no potem je odpovedala . . . Bala se je dolgega časa na deželi.

Zina je nalašč hotela, da bi kar najhitreje končala svojo toaletó in ne zadržavala predolgo Lize kot sobarice pri sebi, kar ji je bilo strašno sitno, no Liza tega malo ni opazila in je mirno izpolnjevala prevzeto dolžnost.

— Bože moj! — je vzkliknila. — Dolg čas na deželi in še sobarici! Nu, jaz razumem, da bode vam morebiti še dolg čas, zato, ker pri nas ni posebne zabave, ugodnosti, a vi ste navajeni tega. No, po mojem je na deželi toliko dela in veselja, da je res težavno, dolgočasiti se; to je malodane v mestu prej možno. Saj je tam vedno isto, vedno mej stenami in stenami . . .

— Nikakor, zakaj mej stenami, — ugovarjala je Zina smeje se, — saj se lahko gre na ulico!

— In ulice so tam zopet mej stenami! Kamor pogledaš, same hiše in hiše, neba skoro nikjer ni videti, kakor na hodnikih! Ne, ne vem, kako je to, nemara zato radi tega, ker sem se rodila in vzrasla na deželi, a vselej mi v mestu nedostaja prostora . . . Ali se vam ni zdelo tako?

— Ne, navadila sem se! — rekla je Zina smeje se. Ni se smejala zaradi tega, ker se ji je zdelo smešno, kar je govorila Liza, a zaradi tega, ker je tako govore bila strašno podobna Aljoši. Navadno mej njima ni bilo skoro nobene podobnosti, no zdaj pa je zaigralo v izrazu oči, v gubici na nosu, v glasu nekaj povsem Aljošinega in vsled tega se je zdela Zini še mileja in simpatičnejša.

(Pride še.)

Iz Dr. Dežmanovih spisov.

O lepoti in negovanji človeške kože.

(Dalje)

Kaj je lepota? Mnogi in mnogi, držeči za največjo lepoto ono, kar se približuje uzorom, koje nam je ostavilo grško kiparsko dletó: možem belvederskega Apola a ženam medicjsko Venero, iščejo lepoto v zunanji formi, da, v lupini človeškega telesa, o kojej se bode tu zdaj govorilo.

„Lepo je, kar je srcu drago“, pravi naš narod, a ker so posameznemu srcu posamezne osebe mile, bila bi potem lepota relativna t. j. vsak bi držal nekaj družega za lepo. Ali umetniški duh in znanstveni razum ne moreta nikakor pristati na to, da je lepoto občutil slučajni osobni vkus pojedinih ljudi. Vzlic vsem raznim pojmom raznih ljudi o lepoti, vendar more biti lepota idealna lepota samo ena in ona mora imeti svoje zakone, svoja absolutna svojstva.

Grški modrijan Platon izvaja lepoto in dobroto iz istega vrela, po njem je lepota osobit pojav dovršenosti. Lepota sama po sebi, pravi Platon, je ena, nespremenljiva in neprehodna, popolne ne najdeš v pojedini zemeljski stvari, ali posamezno stvar zovemo v toliko lepo, za kolikor se ona približuje ideji lepote. Popolno lepoto moremo si le misliti, a ne moremo je gledati nikjer s telesnimi očmi. Za Platonom je še nebroj učenjakov skušalo točno pojasniti pojem o lepoti.

Lažje je torej reci: kdo je lep, nego: kaj je lepo? V nekem Goethejevem dvogovoru vpraša nekdo: Kaj je lepota? A drugi odgovarja: Jaz sicer ne znam, a hočem ti jo pokazati.

Nek drugi pisatelj spominja se one sužnje, za katero se je neki knez strastno razgrel baš radi njene lepote, oboževaje v njej pravi ideal krasote, a si sam ni mogel povedati, kje ima ona to amajlijo, ta čar. Nekoč je odrezal nek zlobni zavidnik lepej sužnji lase in takoj se je jela deva dozdevati nelepa, a knezu se je zdela uprav odurna ter le ko so jej lase zopet zrastle in dobili prejšnjo bujnost, zdela se je knezu zopet lepa, a nikdar več takó kakor prej. Iz tega sklepa oni pisatelj, da se v lepoti ne morejo razlikovati posameznosti ter da se lepota z razkrojevanjem uničuje kakor cvet, katerega razstavi botanikar na sestavne dele.

Mislím, da ne zgrešim, ako pravim, da je miloba

(gracija) glavno znamenje lepote. Grška pravljica pravi da boginja lepote, Venera, ima pas, katerega podeljuje ženskim bitjem, a kateremu ga podelí, podelí z istim milobo in moč, s katero si pridobi ljubezen. Ona pravljica pravi dalje, da si je nekđaj boginja Junona (kojej se lepota ne more odrekati) izposodila oni pas, da bi očarala Jupitra na gori Idi. Junona se ni torej nadejala nadvladati Jupitrovega srca sé svojimi dražestmi, nego še le s pasom milobe.

Iz tega, da boginja lepote, Venera, more posojati pas milobe, drugej boginji, je razvidno, da miloba se ne prijema lepote ampak da miloba more kakor dar darovan od lepote pripasti tudi bitju, ki je manj lepo ali celó nelepo.

In res opažamo vsak dan, da je miloba brez popolne lepote; nahajajo se žene, kojih ne se šteje uprav za lepe, ali vendar je vsak obožuje, ker oni duh milobe oživlja vsako njihovo delo in daje vsakemu njihovemu pogledu in celo najmanjšemu kretanju nekaj idealnega.

Naj se takej ženi nabere koža in pobelé lasje, njena miloba vendar vsled tega nič ne trpi. Tako more tudi biti lepota brez milobe, a taki lepoti pravi naš narod: „lepo je al je slepo“. Lepota brez milobe je kakor telo brez duše; to je ona lepota ki brzo ocvete, milobe pa ne more zatreti ni vreme, ni kaj družega.

Kaj je miloba, koja se največje združuje z lepoto, vendar more obstojati tudi brez nje in koja razodeva svoj čar tudi v nelepem bitju? Kaj je miloba, brez koje more sicer obstojati lepota, a more samo po njej dobiti mikavost? Miloba ovija kakor nekov čar vse telo; ona je bolj gibanje nego mir, bolj duša nego telo. Narav podaja lepoto rasti, a duša daja lepoto kretanju. Ni je lepote za človeka, v katerej bi ne bila deležna zajedno duša in telo. Najlepša ženska zdela se nam bode grda, ako se njena lepota kaže samo na površji, a barvila, trakovi in visoke pete na cipelicah niso prava sredstva, da dosežeš lepoto.

Leichtenberg pravi: Biti ono, kar nisi, je v večini slučajev mnogo težje, nego postati ono, s čimur se delaš. Zato naj se ženski svet trudi biti raje lepim, nego delati se lepim.

Tako sem hotel omeniti načelno misel, po kojej bodem presojeval lepoto človeškega telesa in zajedno lepoto kože: ako sem se preveč odda jil, stavite to na rovaš, da sem hotel pokazati, kako more postati po milobi, ki izvira iz duše, vsaka ženska največji umotvor, kojega je ustvarila Stvarnikova roka.

Zunanja površina našega telesa je pokrita se zavojem, kojega imenujemo kožo. Ona ne varuje samo notranjih delov našega telesa, ampak ž njo tudi tipljemo in na njej se nam čisti kri. Koža se prilagodjuje radi svoje prožnosti vsam telesnim formam in ne pretrže se nikjer, dasi je na nekojih krajih tanjša in prozornejša, tako da se iz pod nje vidijo krvne žilice.

Koža je dovolj debela in celo na najnežnejših ročicah debeleja od rokavic, koje varujeje roko. Ona ni povsod napeta ampak je na več krajih obično blizo pregibov nabrana in po teh naborih osobito po onih na rokah so hoteli stari narodi kakor tudi dandanes ciganke

prorokovati bodočnost. Taki osodni proroki so imenovali svojo umetnost božansko, upiraje se na sveto pismo, kjer se pravi: „in na tvoji roki bode znamenje kakor spomenik pred tvojimi očmi“. Proroki (Chiromanti) so razlikovali na roki pet glavnih in sedem stranskih črt. Prva, glavna črta se je zvala črta življenja (linea vitalis); ona začinja med palcem in kazalcem ter zaokrožajoč palec sega do zapestja. Ako je ta črta povsem jasno izražena, pomeni po sodbi ch. romantov dolgo življenje. Ona stranska črta, ki se je zvala Venerin pas, med kazalcem in sredincem, znači ako je jasno izražena, srečo v ljubezni. Mlečna stezica (via lactea), postranska črta življenske črte, ako je dolga in nepretrgana, znači sposobnost za vednosti in umetnosti. Nočem dalje govoriti o tej nazoviznanosti, saj vem, da se nobena lepota več ne boji teh naborov, hočem rajše omeniti onih naborov, kojih se boji malo ne vsaka ženska in s popolnim pravom; to so nabori na čelu in na licu.

Márica.

(Pride še.)

O d g o v o r.

Jaz naj misel razvozljam,
Kaj vse skriva srčni hram,
Pevcem, iz nebes poslanim?
Vedno hrepené — a kam
In zakaj, vedo li sami?
Iz življenskih zdaj omam,
Zdaj nazaj v metež življenja.
Kaj je pevec? To le znam:
Ali sam je pravi človek,
Ali človek ni — on sam.

Anton Medved.

Človek v svojih sklepih.

Pripravljam se in sklepam,
Kakó bi sleharn dan
Preživel, le da ne bi
Preživel ga zaman.

Zdaj čutim — vsaki človek
Je dober v sklepih vsaj
In miren tudi, dokler
Ne pade v greh nazaj.

Vse, kar je kdaj zagrešil,
Pomanjšati umè,
A kar storiti sklène,
Storjeno vidi žè.

Anton Medved.

Dopis iz Češkega.

Deset let je tega, kar je prihajalo v Pragi dvakrat na teden ob 6. zvečer večje število učiteljic in učiteljev v mestno žensko šolo v šolskih ulicah. Zasedli so mesto v veliki šolski dvorani ter se razveselili, ko se je na vratih prikazal sivolasi gospod visoke vitke rasti sè svojim prijaznim in milim licem. Bil je ta gospod *Jan Lego*, uradnik češkega muzeja, ki je prihajal iz ljubezni do slovanske ideje, predavat nam najprej v slovenskem a pozneje tudi v hrvatskem jeziku. Najprej smo čitali „Nemčevo babico“ ter se učili iz nje izrazov in slovnic.

Blagodoneči, zveneči slovenski jezik, kakor nam ga je čital gosp. *Lego*, ugajal je vsem nepopisno. Iz simpatije do bratskega nam naroda slovenskega smo se učili tega jezika, ter jeli ga ljubiti. *Lego* je sè svojim entuzijazmom za Slovence še poživljal naše sočutje, da smo vzplamteli še v večji ljubezni do njih. Ko smo predavanje razumele, vstregel je naši želji ter nam dal naslovov slovenskih učiteljic, da bi tako imele živo zvezo sè slovenskimi sestrami, s katerimi bi se podpirala slovanska vzajemnost a pospeševalo še bolj znanje jezika.

To dopisovanje ni, žal, trajalo dolgo, a to ni vendar zmanjšalo ne predrugačilo simpatije do Slovencev in sočutja za vse, kar se je dotikalo njih. Toliko sem Vam hotela povedati, ljube slovenske sestre, da boste vedele kako čuti za vas bratski narod, ki plamti za vas v resnični bratski in sestrski ljubezni, ki ne obstoja le v praznih frazah, ampak se kaže tudi v dejanji, da si je visoko na severu in je med nami in Vami mogočna nemška stena. Bil je takrat prvi tak krog, ki se je učil slovenski, a bil ni zadnji; ko smo po dveh zimah zvršile slovenski in hrvatski tečaj, sledili so nam drugi učenci. Sodite potem, so li nam Slovenci mili! Bodite si v svesti da one učiteljice in učitelji, kateri gojè v sebi ljubezen k slov. narodu, bodo to ljubezen znale tudi vcepiti njim izročeni mladeži in ta ljubezen se bode potem širila v raznih vrstah češkega naroda. To sem Vam hotela reči danes za prvi pozdrav iz Češke, prihodnjič Vam napišem nekaj iz našega ženskega sveta.

Vilma Seidlova-Sokolova.

Denar in sreča.

Spisala Márica.

(Dalje).

„Če ima kaj pameti in kaj samoljubja, ne bo ga več“, reče Milena.

„Če ga ne bo, ti bo pa žal, to ti povem, Milena žal ti bo, ker ti ga še vedno —“

„Molči, ne spominjaj mi ga več, če me nočeš razjeziti. Čul je morda o moji sreči, zato je prišel, o, Irma, denar, denar, ta je mogočen magnet.“

„Ali, Milena, kako hočeš, da je znal, saj se mu je videlo iznenadenje, ko te je ugledal.“

„Komedije, komedije, draga moja in nič družega.“

„In kakó te je gledal nepremično žalostno.“

„Zato ker zna, kakovo moč je imel vedno na me njegov pogled, da sem mu zanj odpustila vse, ali zdaj, zdaj ga ne pogledam več, ne spregovorim ž njim.“

Rekše zagrabi blazino ter jo vrže od vzglavja do vazonja.“

„K pogrebu jaz ne grem“, rekla je Irma po obedu, ko jo je Milena vprašala, ali pojde ž njo.

Umrla je mlada deklica iz ene prvih rodbin pri svetem Ivanu, ki je bila z Bernetovimi dobro znana.

Proti četrti uri je šla torej Milena sama do doma umrše deklice.

Mnogo ljudi je že tam zbranih, ko pride Milena.

Duhovnika sta oba tam, župnik in kaplan. Poslednji gleda v eno mer pred se; pri svojem opraviilu bil je natanjčen, vesten in strog, razven tega pa živ in vesel, kakor so zahtevala njegova mlada leta.

Učitelj Gornik je pristopil k Mileni ter se pogovarjal ž njo, dokler se občinstvo ni vvrstilo v dolgo vrsto.

Pred cerkvijo postanejo in ko pogleda Milena v stran, sreča se z Denkmanovimi očmi, ki je stal tam naslonjen ob svojo sabljo.

Čutila je, kako ji je zginila kri z obraza, a za malo časa šinila tem močneje v glavo. Obrnila se je urno na drugo stran, tam pa je baš iz vrste izstopil Gornik, ki je gledal tudi njo.

Iz cerkve je hitela Milena proti vili in ko je imela stopiti iz glavne ceste na stezo ob griči, stal je za ovinikom Denkman.

Pustil jo je, da je bila kakovih petnajst korakov pred njim, potem pa je šel počasi za njo. Veselilo ga je menda, kakor otroka, da jo je mogel jeziti in jezila se je Milena, ko je prišla v svojo sobo ter vrgla klobuk, rokovice, vse tija po postelji v nered.

Prešla je parkrat čez oči, kakor bi hotela prestriči sitno solzo ter stopila k oknu, ter le še videla, kako je mimo počasi stopal Denkman.

Pred par leti je bil Denkman uradnik pri sodišči v Trstu. Stanoval je v isti hiši, kakor Bernetovi.

Početkom srečala sta se z Mileno slučajno in redko kedaj na stopnicah; pozneje srečavala sta se česče in ne vé se, kdo je bolj pazil na odhod ali prihod družega.

Zagledala sta se in se ljubila ter si dopisovala tajno, ker Milena ni hotela, da bi še vedeli njeni stariši. Čez leto dnij je bil Denkman prestavljen in kmalu potem je prenehal popolnoma z dopisovanjem do Milena.

Preteklo jo zopet leto dni in Milena je morala slišati od preprostoznih ljudi, da je zaročen. Potem pa nič več, do sedaj.

To in vse srečne in potem nesrečne dni prešla je Milena sè svojimi mislimi, ko je ob postelji sloneč, nemo zrla predse.

Zakaj se plazi zdaj tod okoli? Si li s tem kratki čas tu na deželi? Je-li slišal o moji, naši sreči? Da, tako je; denar moj mu je na srci — oh, zakaj nisem uboga, videla bi, če bi še letal za mano! Brrr, vsi enaki, denar in le denar, naj bo potem žena kakoršna hoče!

In vendar so pri tem veliko krive žene same.

Rade trošijo bogato na vse strani, doma ni, da bi se poprijela dela; po modi, najnovejši modi mora biti vse na njih in okrog njih, ne da bi si same kaj pomagale. To vse stane, stane mnogo denarja, a od kod jih vzemi mož-uradnik?

Sodeč vse enako, bojé se zakona, ter hrepené le po doti, veliki doti, in ni jim jemati v zlo.

Radi tega takó malo premislijo dekleta, ko se kdo vname za nje, hitro vporabijo priliko ter se udajo prvemu brez ljubezni. Takó hočem storiti tudi jaz, samo Denkman naj mi ne hodi pred oči, samo on ne, on ne!

Nastala je noč prej nego navadno, ker so se na nebu zbrali gosti, temni oblaki, iz katerih je od časa do časa švignil blisk in temu sledil zamolkel grom tam ob morji.

Pihal je močen veter, noseč v obraz redke, debele kaplje.

Bernetovi so baš vstali od večerje, ko zaslišijo na stopnicah zvonki glas kaplanov in globoki bas učiteljev ter ženket Denkmanove sablje.

Irma in Milena, ki je v hipu prebledela, spogledata se. Zadnja vstane in gre došlim nasproti.

„Sam Bog poslal nam je tega soldaškega fanta, da nas reši iz zadrege“, pravi po prvem pozdravu veselo kaplan, sedši s prišedšima k mali okrogli mizi.

„Ker je moral baš te dni Dolenec odpotovati, bili smo prav v zadregi, zdaj pa imamo tu izvrstno moč, kaj ne, brate?“

„Izvrstno ne, a slabe moje moči so vam vse na razpolaganje“, odvrne Denkman, poklonivši se lahko in priidši z očmi vso družbo.

Milena je bila tiha in užaljena; saj je bila prepričana, da je to le izgovor ter to med njimi dogovorjeno. Jezila se je najbolj, misleč, da jo imajo za tako malo bistroumno, da ne bo opazila njih zvijače.

Brali so svoje uloge resno, le šepetalec, kaplan, rekel je tu pa tam kaj dovtipnega, kar pa ni vzbudilo humorja, ne pravega smehú nobenemu.

„Prebrano je“, pravi učitelj, „za prihodnjič, upam, ne bo nam treba knjig; sè šepetalčevo pomočjo opravili bomo brez njih.“

„Priporočam se, gospoda igralci, da se naučite!“

Svetel blisk, ki je posvetil skozi na pol zaprte vetrnice, ter za tem močen strašen tresk, presenetil je vse takó, da so ostali tihi nekaj sekund. Irma, ki je med igro sedela s knjigo v roki, je pristopila k družbi.

„Zdaj ne morete v vas, nikakor ne“, pravi vstopivši Berné, „če ste končali, sedite tu in zabavajte se. Milena, pojdi po butiljko našega in nalij gospodom. Zginil je v vratih, zunaj pa je razsajal vihar in debele deževne kaplje so pluskale ob okna.“

Sedli so okrog mize. Irma kraj učitelja, njima nasproti Denkman, kaplan in Milena pa vsak na en konec mize.

„Kaj ste čitali tako pazno?“ vpraša učitelj Irmo.

„Le ultimé lettere di Jacopo Ortis.“

„Aha, laški Werther!“ vsklikne oni.

„Pustite Wertherja, kaj Werther, nič Wertherja, kaj

ne gospodičina, mi dva ga nimava rada“, pravi kaplan Mileni.

„Da resničo povem, ne; dasi imam rada, da mož ima srce, da čuti, globoko čuti, vendar je ta junak pretiran.“

„Gospodičina govori prav takó, kakor mislim jaz“, pravi Denkman, a ona se ni ozrla vanj, kakor je morda mislil.

„Sentimentalen, presentimentalen je ta junak in to vsi trije Wertherji v vseh treh jezikih“, pravi učitelj.

„O prosim“, dé Irma z gracijoznim poklonom in zapeljivim pogledom; „moj Werther — Jacopo Ortis, katerega zdaj čitam, je plemenitejši od nemškega, kajti ne samo ljubezen do nedosežne ljube, nesreča njegove domovine in bolest, da je bil iztiran iz nje, katero je takó ljubil, gnala ga je v smrt.“

„Saj piše tu, glejte: „Edini plamen, ki oživlja še trudno moje teló, je upanje, da poskušam osvoboditi kedaj svojo domovino.“ In tu le zopet o tlačiteljih njegovih rojakov: „Hočeš, da beračim zavetja in službe v deželi, kjer me smatrajo tujcem in od koder bi me mogel izpoditi kapric vsacega ogleduha?“ In tu piše zopet ponosno: „Nesrečni smo, a ne slepi, ne podli, ne manjka nam poguma, ampak moči.“

„Njegova nesreča in žalostni konec njegov, dá se opravičiti, on je bil nesrečen v vsem.“

Govorila je to s prijetnim, melodijoznim glasom in primernim povdarkom, da so vsi strmeli vanjo, posebno je učitelj zrl zamaknen na mala rudeča ustna, ki so se odpirala malo in naglo.

„Kdor je pisal Wertherja, Ortisa, Zorina, moral je biti blag človek; imeti blago, čuteče, usmiljeno srce za ves človeški rod. V vseh treh so divne misli, krasne slike in prizori, ali junak, junak!“ rekla je Milena.

Ko odložimo knjigo, smili se nam trpeci junak, a smili se nam ne radi nesrečne svoje ljubezni, ampak radi bolnega svojega duha. In Werther je med temi največi bolnik.

„Glejte, De Amicivega otroka, ki daruje iz hvaležnosti zavitek žebļev, katere izdeluje njegov oče; otrok, ki kazaje ljubezen svojo do prijazne gospé, ji pošepeta na uho: „Moj oče dela štete!“ In če pustimo otroke, nadaljuje razvnetá Milena, „poglejmo junaka — učitelja njegovega. Nesrečno zaljubljen je kakor Werther, le časa nima toliko, da bi mogel premišļavati nesrečno svojo ljubezen. Preganjan po svojih nadzornikih, katerih ima malone toliko kakor učencev, vrhu tega najslabše gmotne razmere, pomanjkanje; pri vsem tem pa je krepkega duha, pogumen, da dospé po devetih trupolnih letih do boljše sreče. To je junak in ne oni, ki ga maje vsak veter.“

Razvnela se je bila samega oduševljenja, temna rudečica je zalila njen bolj bleđi obraz. Govorila je mirno brez gestikulacij ter svojemu govoru dajala življenja le sé svojimi očmi in s povdarjanjem važnih besedi.

Ker ji ni mogel oporekati nobeden, vjemali so se vsi v tem ter vzajemno pobijali ono pretirano sentimentalnost v vezani in nevezani besedi.

Pozno v noč so odšli igralci diletantje. Irma in Milena sta jih spremili do vrat ter potem molče in zamišļjeno stopali nazaj po stopnicah do svoje spalnice.

Denkman ni mogel prehvaliti Mileninega zdravega mišļjenja in bil navdušen zanjo bolj nego kedaj.

Učitelja je spremljala Irmina podoba kakor senca, na uho njegovo donele so vedno le njene besede; kaplan je pa molčal, potem, ko je pohvalil Bernetovo izvrstno vino.

V mali, prijazni hišici ob cesti vbadalo je kaj marljivo pri nizkem oknu mlado, bledolično dekle.

Le ko je končala droben listič ali malo cvetico pri finem svojem delu, ozrla se je po cesti navzgor ter za tem zopet vezla dalje.

Bila je mala, drobna stvarica, ki je sedaj bila videti bolna od prevelikega napenjenja pri sitnem svojem delu. —

Bled, okrogel, pravilen in krasen obrazek njen razsvitļjevali sta dve veliki, kakor oglje črni a navadni, dobri, negloboki in neizrazni očesi.

Bila je Ema Jenkova, ki je z delom svojim pomagala svoji nepremožni rodbini.

Učitelj Gornik jo je videl ter se vanjo zagledal, povedal ji, da jo ljubi, sprejela ga je, če ne posebnim veseljem, vsaj z iznenadenjem ter se ž njim zaročila.

Vsak dan po šoli je bil pri nji ter njo, ki je skoraj zmiraj sedela molče, kratkočasil z anekdotami in dogodki, ki so bili časi malo duhoviti, včasih pa nič.

Ona se je pa smejala vedno prav topo in to tem bolj, čim manj smešno je bilo. Govornik pa ni opazil tega, videl je lepa rudeča njena usta in dve vrsti belih zob.

Sedaj ga ni bilo že dva dni, véeraj je prišel ter bil proti svoji navadi jako malobeseden in odšel je tudi prav hitro. Ema je bila ena onih oseb, katerim je vse enako in katere spravi malo katera stvar iz navadnega tira. Vendar pri oknu sedeč, je premišļjevala, kakova sprememba se je mogla zgoditi z njenim Matejem. Da bi ji bil nezvest, se ji ni še sanjalo; kako neki, ko ji je ne da bi ga vprašala po tem, zagotavljal tolikokrat, kako prisrčno jo ljubi!

Eh, pa delo mi gre tako brez njega bolj od rok, mislila si je ter hitela vezti dalje.

Solnce se je že nagnilo k zatonu, ko potrka Gornik ter za tem urno vstopi k delavni svoji Emi.

„O vendar kje si bil do zdaj?“

„Eh, kje neki; v šoli“, odvrne on nevoljno, „potem pa pol ure s kaplanom pri Bernetovih, zdaj je takoj noč.“

„Slabe volje si videti nocoj, kaj te je razsrdilo?“

„Paglavci v šoli, kdo drugi? Odití pa moram kmalu, veš, ker nocoj imamo vaje; prišel sem samo, da te pozdravim.“

In bil je res slabe volje, a ne radi šole, ampak ujezila ga je Irma, ki mu je ves čas zabavljala ter ga mučila.

Jenkova Ema je nesla namreč nekaj dela k Bernetovim; Irma jo je videla in ko je izvedela, kdo je, zvalila jo je k sebi, da jo spozna.

Sè smehom govorila je potem Mileni o njej ter bolj nego čez njo zabavljala je čez Gornika, ki si je izbral „punciko“.

Ko je bil danes gori v vili, prepričevala ga je prej sè smehom šaleč se, a potem resno, da Ema ni zanj. Prepričala ga je takó, da je sklenil sam pri sebi ji dati slovó. Dejal pa ni ničesar, le v zadregi zvijal si je dolgo, dolgo svojo smotko, govorjenje njeno pa mu je prijalo in zdele se mu je jako laskavo.

Prišedši k Emi pa, razdril se je sklep upadel mu je pogum. Ganila ga je dobrota njena, ki je izvirala bolj iz nevednosti in plitvosti, nego prav iz srca — najbolj je nanj uplivala njena lepota.

Lepega popoldne sli sta Irma in Milena v mesto nakupovat raznih stvari. Ker sta odpravili zgodaj, predlagala je Milena, naj bi šli na „Molo sv. Carlo“, od koder se vidi takó divno na odprto morje.

Jesensko solnce je jelo zahajati. Oblaki od ognjeno-rudečega do najbolj nežnega roza in od pomarančastorumenega do skoraj bele barve igrali so se ob solnci na obzorji, kažoč razne slike in forme.

Ni ga lepšega razgleda, nego je oni ob zahajajočem solnci na odprto sinje morje. Milena, ki je imela mnogo čuta za naravine lepote, je stala zavzeta skoraj na samem robu luke.

Na desni in levi strani so stali manjši in večji parobrodi tu in tam pa ladije z jadrin in brez jader. Skoraj pod zidom, kjer je stala Milena, bil je čoln in v njem ribič, ki je sedel mirno in hladokrvno, kakor bi bil sam. Ne mené se za gledalce na luki, držal je svoj trnek v roki ter pel pred se preprosto dalmatinsko pesen.

„Glej, kakova idila, Irma“, opomni Milena, „glej ga, kako se ziblje v čolnu oh, zavidanja vredni človek!“

A Irma ni videla, ne slišala svoje tovarišice.

Življenje na luki postajalo je vedno živahneje. Vozovi so drdrali, črni mornarji vpili drug na družega, parobrodi so žvižgali, ropotala težka bruna in železni drogi, katere so nakladali na ladije.

Meščani so se začeli sprehajati in važno govoreč in razpraljačó nevažne stvari šetali se gori in doli. A tudi tega ni gledala Irma.

Prva ladija tu ob kraji „Minerva“ ta jo zanima. Mlad gospod stopa urno po nastavljeni deski z luke na ladijo ter prihaja iz nje vedno srditejši. Mornarji njegovi pa hite znašati razne stvari na suho ter je vkrcajo v drugem redu molčé in v strahu.

„Glas, rast, kretanje to vse je njegovo; da, Anton je“, pravi poluglasno Irma, prime Mileno za roko in obe odideta od kraja.

Po deski na suho je prišel mladi gospod, ki je obračal Irmino pozornost na se, baš tedaj, ko sta šli oni dve mimo. Popravljaj si je zapestnici ter jezno mrmral v polno svojo svetlo brado, kar se njegove oči ustavijo na Irmi.

Naglo vzdigne klobuk ter s popolnoma drugim izrazom na svojem obrazu pristopi k njej ter ji podá svojo roko.

„Kako naključje, gospod Petris, kaj ste prišli sedaj, ali odhajate iz Trsta? Ah, da, skoraj bi bila pozabila — gospodična Berné, gospod Petris, trgovec.“

On se pokloni ter pravi: „Ne, milostna, jaz sem zdaj stalno v Trstu, a nekaj svoje trgovine sem dal vkrcati. S temi ljudmi je res križ, a prišel sem pa vendar še o pravem času, da sem rešil — kaj pa vi milostiva, žalujete, če me ne moti vaša obleka.“

„Da, po svojem soprogu“, odvrne ta ter vzdignivši glavo, pogleda mu naravnost v oči, da bi videla učinek svojih besedi. On pa ni spremenil svojega izraza ter z navadnim prejšnim glasom jo vpraša, obrnivši še za trenotek tudi v Mileno, ali sme ž njima nazaj v mesto.

„Kakor vidim, gospod Petris, najini osodi sta si podobni“, pravi Irma ogledujú klobuk njegov in črn ovój ob njegovi rami.

„Da znaki žalosti so po moji materi, katere sem oblekel, ko sem je komaj odložil po svojem očetu. Ali imate še daleč, če smem vprašati?“

„Daleč, celó do svetega Ivana“, odgovori Milena, do katere se je bil obrnil Petris.

„Da, sedaj ostanem še mesec dni pri dobri svoji Mileni, potem se pa vrnem zopet v opustošeno svoje stanovanje v mestu“, pravi žalostnim glasom Irma.

(Pride še).

Ta zadnji hip.

V poljub daj usten svojih
„Rubinov“ kras,
Poglej le enkrat ljubko
Mi še v obraz!

Očij naj gledam tvojih
Nebeški čar,
Prej ko usode krute
Me stre vihar.

Glej solnčice pomika
Se že za hrib —,
Oh, ljubi me — kot nekdanj
Ta zadnji hip!!

Kristina.

Kakšna naj bo soba za bolnika?

Najboljšo in najprijaznejšo sobo za bolnika! To je prvo, kar navadno zahteva vsak zdravnik. Soba mora biti prostorna in mirna, na vsak način ne sme biti taka da se hodi skoz njo v druge sobe. Kjer je mogoče, priporočati je za bolnika celó dve bolniški sobi, jedna za ponoči, druga za podnevi, tako da se jedna vedno lahko zrači in snaži, ne da bi to neobhodno potrebno delo nadlegovaló bolnika.

Postelja naj bo brez takozvanega „neba“, katero je za bolnika prav tako kakor za zdravega brez koristi, pač pa mu lahko škoduje na zdravju kot posebno pripravljeno prostor za prah. Tudi pregrinjala in poblazinjena pohištvo ne spada v bolniško sobo, katera naj bo preprosta, kajti le kot taka snaži se lahko in hitro.

Seveda ne sme narediti soba vzpričo svoje preprostosti utisa, kakor da bi bila „oropana“ in zapuščena! Prijazne podobe na stenah, na katerih obvisi rad pogled bolnikov, preženejo mu marsikatero slabo uro, katera še celo zdravega razdraži, kaj še le bolnega!

Zdravniki trde, da je okrevanje bolnega človeka odvisno celo od barve in vzorca tapet ali pa navadne stenske slikarije. Marsikdo ve morda iz lastne skušnje, kakšne grozne obraze, mogoče celo hudiče, je zrló njegovo oko v arabeskah po stropu in stenah, ob času mrzlične bolezni. Zatorej se svetujejo za tapete mileje barve in preprosti vzorci, kateri vplivajo pomirjevalno na bolne živce. Tudi prijetno tikajoča ura z razločno številno ploščo naj ne manjka v bolniški sobi in še nekaj, kar posebno razveseljuje in blaži bolnika, to je stojalo s cveticami. Sveže zelenje de tako dobro našemu očesu! Pripomniti pa moramo, da če cvetlice cveto, ne smejo biti opojnega, močnega duha. Sploh pa je znano, da le listje tvori kisik, ki nam je v življenje potreben, cvetje pa samo rabi kisik in oddaja dušik. —

Še večje važnosti, nego soba, je bolniška postelja. Prvo je, da je dovolj velika, tako da se bolnik v njej lahko steguje in obrača po svojih željah in potrebah, nadalje naj ne bo niti prenizka, niti previsoka. Najpripravnější so železni postelnjaki, pol metra visoki z zmetmi, na katere pride žimnica. Odeja se mora seveda ozirati na bolezen, na bolnika in na letni čas. Za blazino je boljše vzeti žimo, kakor pa perje. Sploh je žima, kakor za vsako posteljo, sosebno pa še za bolniško najboljša, ker je elastična in zračna, dočim je pernica vroča in nerodna, tako, da bolnik navadno prosi, da bi se mu postelja postiljala vsako uro na novo. Dobro je, ako stoji postelja tako, da se naslanja na steno samo z vzglavjem, ker se tako lažje streže bolniku in pa prahu se pride pri snaženju prej do živega. Skrbeti se mora tudi, da stoji postelja tako, da lahko pridejo solčni žarki do bolnika in da ta lahko pogleda iz postelje pod milo nebo. Seveda ne sme biti preblizu vrat, niti preblizu okna.

Oblečen naj bo bolnik tako, da se nikakor ne utruji pri preoblečevanju in da se tudi lahko razgali, kadar to zahteva zdravnik pri preiskovanju. Obleka naj bo torej preprosta in snažna, brez vsakih umetnih zaponk.

Pogostega preoblečevanja se ni treba prav nič bati, kajti če je obleka celo suha in dobro segreta, nima za bolnika nobene opasnosti, kajti snaga je prvi pogoj za okrevanje. Snažno teló, snažna obleka, snažna postelja, snažna soba! Vsak dan naj se obrišejo tla — tudi pod posteljo z vlažno cunjó. Tudi pohištvo naj se obriše na ta način, kajti navadno se prah ne obriše, ampak samo razpraši na vse strani, da potem spet „sede“ na svoje stare prostore. Ravno prah je pa najhujši strup za naše zdravje!

Torej, kar se ne da dobro osnažiti, naj se ne postavi v bolniško sobo.

Vsak dan naj se soba dobro prezračí. Okna na stežaj! kajti če potrebuje zdrav človek čistega zraka za življenje, tedaj velja to za bolnega dvakrat bolj. Prepriha se ni bati z ozirom na bolnika, kajti ta se v postelji lahko obvaruje, da ga ne zadene direktna sapa. Po zimi je treba mnogo več pozornosti, nego po leti! Vsa sredstva za izboljšanje zraka, ki se ponujajo in prodajajo in kupujejo, kakor n. pr. tisti dišeči papir in pa svečice, prah itd., ki se užiga, vsak zrak le pokvari, ne pa zboljša. Jedino, kar bi bilo nasvetovati sosebno pri prsnihih boleznih, je znani ekstrakt iz aromatičnih šil smrekovega drevja in drugih igloycev.

Toplina bolniške sobe je jako važna, torej ne smemo pogrešati toplomera v njej. 14 do 15° R je navadno najprimernejša toplina za bolne in zdrave. Pri vročinskih in mrzliških boleznih se mora znižati na 12° R, pri slabih malokrvnih osebah pa zvišati na 16 do 18° R.

Za kurjavo se najbolj priporoča suh les, ker najmanj pokvari zrak, seveda je dražji nego premog, koks ali šota, ki provzročajo pri gorenju dim in nezdrave pline. Za podžiganje naj se rabijo švedske vžigalice, pri nas seveda one sv. Cirila in Metoda, katere se hvalijo soglasno, po vsej pravici, kot izvrstno blago.

Konečno še nekaj malenkostij, ki pa se tudi vredne našega pozora. Vrata naj ne škripljejo in se zapirajo kolikor mogoče tiho. Tudi korakati se ne sme trdo okoli bolnika. Po leti naj se pazi, da veter ne ropoče z veternicami. Govori naj se tako, da bolnik vse razume. Če pa je kaj tacega, kar se tiče njega in njegove bolezni, a se mu noče povedati iz nežnih ozirov, obravnava naj se zunaj bolniške sobe.

Bolniku ne kaži nikoli nepotrpežljivega obraza! Iz vsake črtice naj mu sije naproti največja ljubezen in skrbljivost, katera ga navdušuje, da prenaša svoje bolečine z zaupanjem, da ozdravi, kar je dostikrat več vredno, kakor strupeni praški in različne kroglice!

Priredila *Márica II.*

Deček in konjiča..

Izrezali konjiča oče
Lesena lepa so mi dva,
Nobeden pa voziti noče,
Mar noče ali pa ne zna.

Zato ju na semènj postavim,
Zamenjam ali ju prodam,
Da le oba od hiše spravim,
Jeziti pa se več ne dam.

Kedor pa je navajen ježe,
Kotreben temu je konjič.

Čeprav ne more vleči teže,
A uren bodi kakor ptič.

A tacega zaman tu iščen,
A to pa vem, kje se dobi,
V nebesa droben list napišem,
Naj svet Miklavž ga priskrbi.

Márica II.

Književnost in umetnost.

Slovenska knjižica. Snopič 65-68. Cena 72 kr. *Slučaj usode*. Roman, spisala *Pavlina Pajkova* (s sliko) Ocenimo prinesemo prihodnjic.

„*Hrvatska Matica*“ je razposlala svojim členom „Izvestje Matice Hrvatske za upravno leto 1896.“ Letošnje knjige „*Matica*“ so: 1. Kučera: Vrieme in vjetar. Črtice iz meterologije; 2. Klaič: Bribirski knezovi od plemena Šubić; 3. Pinter: Njemačka književnost; 4. Šenoa: Sabrane pripoviesti. Zvezak osmi; 5. Turgenjev: Lovčeve bilješke, preveo Mirko Dioković; 6. Fürst: Kraljević Radovan. Tragedija; 7. Osman — Aziz: Bez svrhe. Pripoviest; 8. Tresić Pavičić: Car Simeon. Tragedija; 9. Novak: Dvie pripoviesti; 10. Leskovar: Sjene ljubavi. Pripoviest. Knjige, katere „*Matica*“ izdaje to leto, so: 1. Cezar: Galski i gratjanski rat, preveo, uvod i bilješke napisao Kolom. Rac; 2. Platon i Xenophon: Symposion. Preveo, uvod i bilješke napisao Fr. Petračić; 3. Hrvatske narodne pjesme. Dio prvi: Junačke pjesme. Knjiga druga. Uredio dr. Stjepan Bosanac.

Slovenkam priporočamo najtopleje, da se naročajo na „*Matico Hrvatsko*“, saj jim ona s prekrasnim čtivom osladi marsikatero uro. razširi jim obzorje in vpliva blažilno na srce in dušo.

Razno.

Kopitarjeva slavnost. Slovenci so zopet dokazali, kako umejo slaviti spomin velikanov svojega naroda s tem, da so prenesli Kopitarjeve ostanke na slovensko zemljo v Ljubljano in je tu slovesno vzprejeli.

Učenjak Jernej Kopitar, znan jezikoslovec vsej učeni Evropi, rešil je prav za prav naš jezik pogube in zato mu ne moremo biti nikdar dovolj hvaležni.

Lepa slavnost se je vršila tako-le: Točno ob 4. uri popoldne se je dvignila iz dunajskega vlaka na južnem ljubljanskem kolodvoru bela, s tremi dunajskimi venci odičena krsta s telesnimi ostalinami slavnega Kopitarja in se je ista prenesla v vestibul. Knezešk of ljubljanski, dr. Missia, z mnogobrojno asistenco, je blagoslovil krsto in opravil sam ves cerkvenopevski obred. Na to je stopil vseučilišni docent dr. M. Murko pred Kopitarjevo rakev in izročil isto Ljubljanskemu župann s prekrasnim nagovorom. Nato je odgovoril kaj lepo ljubljanski župan, gospod Ivan Hribar, prevzemši ostanke slav-

nega rojaka v varstvo Ljubljane. Naglašal je: ako bi se devali na tehtnico talenti, gotovo bi premagal mali narod slovenski. Samo to žalostno resnico smo morali često izpoznavati v naši zgodovini, da so se naši nadarjeni sinovi, živeči v tujini le prenašlo potujčili in se izneverili svojemu nesrečnemu narodu. Tega se ne more trditi o Jerneju Kopitarju, ki ni samo ljubil svojega naroda v tujini, marveč ga tudi proslavil s svojim duhom, kakor malo kdo med nami. Zato se tudi danes zaveda slovenski narod časti, ki mu jo je naklonil nje slavni sin in v izražanje čuta globoke hvaležnosti krstila je stolica slovenska jedno svojih ulic po imenu velikega nam rojaka.

Nato je zapelo 70 pevcev „*Glasb. Matice*“ Mendelssohnov „*Beati mortui*“, na kar so dvignili na krsto četveroprežni gala voz in sprevod se je jel pomikati proti pokopališču svetega Krištofa. Med špalirjem nebrotne občinstva se je pomikal impozanten sprevod, katerega so se udeležila vsa društva z zastavami in venci in veliko število ljubljanske duhovščine. Na pokopališču je gosp. župnik Malenšek blagoslovil grob in prof. Levec, predsednik „*Slovenske Matice*“ je govoril krasen, velepomemben govor, naštevaje čine Kopitarjeve slave, odmevajoče po vseh krogih učene Evrope.

Dopisnice. V kratkem dobimo imenitne dopisnice, ki bodo služile za vso Slovenijo in tudi tujino, ako je bodo hoteli vporabljeni rodoljubi, živoči daleč od slovenske zemlje. Dopisnice bodo imele na čelu glavo pesnika dr. Franceta Prešerna, otok Bleški in Prešernovo rojstno hišo; natisnena bo le beseda „*Pozdrav*“.

Imenitna misel, kakor že toliko za naš narod važnih in koristnih, se je porodila v glavi one vrle Litijske Slovenke, ki niti noče, da se jo imenuje, a jo vsakdo takoj ugane. Čisti dobiček bode za družbo sv. Cirila in Metoda. Slovenke in Slovenci! Glejte, da bodete pridno kupovali te velevažne dopisnice, ki bodo v ponos in korist našemu narodu!

V zadnjem hipu predno je šel list v tisk, smo dobili tudi v Trstu slovenske dopisnice. Založila in izdala je je g. Mar. Škrinjar, Via Stadion 19. Na dopisnici je slika Nabergojeva (žal, da malo prevelika razmerno) in razgled na Miramar, Kontovelj in na stolno cerkev sv. Justa. Čisti dobiček je namenjen družbi sv. Cirila in Metoda. Tržačani in okoličani le po dopisnicah!

Ženske na vseučilišču. Letos se je vpisalo 13 slušateljic na filozofsko fakulteto na vseučilišču dunajskem. Večina njih se hoče posvetiti resnim studijam, kakor matematiki, fiziki, filozofiji, naravoslovju itd

25letnica srbske himne. Septembra meseca je minolo 25 let, odkar je srbska narodna himna prvokrat donela v belgradskem gledališču. Bilo je o priliki zasedanja na prestol tedajšnjega kneza, sedanjega razkralja Milana. Himno je spel profesor Jovo Bordjević, a vglasbil jo član srbske akademije znani naš rojak D a v o r i n J e n k o.

Zavod za gluho-nemo deco v Srbiji. V Belemgradu je osnovalo nekoliko dobrih ljudi „društvo za izobraževanje gluho-neme dece“. Že oktobra meseca m. l. se je zavod otvoril in ima v svojem varstvu 12 ali 14 otrok.

Nauk za stare in mlade žene. „Poslušajte“, tako je podučeval častit starček neko mlado gospo, „povedati hočem skromen izgled, ki Vam poda nauk sam od sebe: Kaj ne da, če bi priletela baš sedaj le v sobo osa, tekali bi po sobi za njo ter jo podili in čudili bi se, da bi vas vzlic temu ne zbodla, kajti čim bolj jo dražite, tem hujsa je! Ne, to ni prav, ampak z oso postopa se tako. Če se pripodi v stanovanje, bodite mirna kakor soha Diane in Venere n. pr. tako dolgo, da osa sede. Potem pa pomučite pero v olje, bližajte se počasi osi in namažite jej truplo z oljem, kolikor mogoče rahlo in nežno. Kaj se zgodi? Osa pade na hrbet in pogine tekom jedne minute. Poskusite gospa in prepričajte se v svojih sestrah blagor!“ „Da, poskusiti hočem, a kakšen nauk tiči v tem izgledu za nas?“

„Nauk? Ha, ha . . . ravno prej se je tožilo, kako težko se izhaja z možkimi . . . moje mnenje je tako, da postopajte s svojimi možmi kakor z oso! Klin se ne pobije vselej s klinom! Malo več olja, olja!“ . . .

Pot človeškega telesa je strupen. O tem so se prepričali zdravniki pred več leti. Profesor Arloing v Lijonu se je bavil s tem vprašanjem natančneje in poročal o teh preiskavah pariški akademiji znanostij. Navadni pot zdravega človeka umori pse, katerim se je vcepil v kri. Strupenost potu pri zdravem človeku je odvisna seveda od različnih razmer in je večja po naporem delu, najnezatnejša pa, če se telo po daljšem počitku poti umetno. Poskusi so dokazali, da vpliva ta strup na srce, na krvotok, na kri itd. Iz tega se razvidi, da potenje izločuje iz človeškega telesa strup in to ne samo pri bolnikih, ampak tudi pri popolnoma zdravih ljudeh.

Steklenice iz papirja. Prvo je, ko postanemo i mi deležni dobrot nove izumitve, da bomo morali prekrstiti to posodo, kajti „steklenica“ iz „papirja“ sta dva pojma, ki si nasprotujeta. Ta izumitev je posebne važnosti za ladije in parnike, kajti nemirno morje povzroča vedno mnogo škode med zalogo vinskih butiljk, med steklenicami za liker in pivo, s katero mora biti preskrbljena vsaka ladija. Nove steklenke se bodo izdelovale iz nalašč v to svrhu pripravljene papirnate mase, potem se namakale v neke raztopini, katera pa je še tajna last izumiteljeva in se v plinovitih pečeh počasi sušile. Baš to sušenje je kocljiva procedura, od katere je odvisna raba nove posode, ki ostane pri napačnem ravnanju luknjičava. A steklenice, prišedše brez napake iz sušilnic, so baje nepokon ljive, najsi jih se tako trka vihar na morji.

Največja mesta na svetu. Prilikovala so se po velikosti mesta: Berlin, London, Pariz in Veliki New-York. Poslednje mesto se zdruzi z novim letom 1898. z Brooklyn-om in drugimi predmestji in se dvigne tako na prvo mesto za Londonom ter izpodrine tako Pariz. Številna prebivalcev imenovanih mest so po štetji z leta 1896. naslednja: London 4,433.018, Veliki New-York 3,294.865, Pariz 2,511.955, Berlin brez predmestij 1,715.500, s predmestji 434.588 prebivalcev vec. Poslopj ima London 600.000, Veliki New-York 167.000, Pariz 100.000, Berlin 23.307. Svet, na kojem mesta stoje,

meri: v Londonu 3042, v Velikem New-Yorku 1932, v Parizu 966, v Berlinu pa 550 hektarov.

Meso se „skuha“ tudi s pomočjo mrazu. O tem poroča znova velik ogrski kemik. Kedor je že kedaj z golo roko več časa držal prav mrzlo železo, prepričal se je, da mrzla kovina skoraj ravno tako žge, kakor vroča. In res uče poskusi, da vplivajo visoke stopinje mrazu in gorkote tudi v drugih momentih jednako. Meso se napravi užitno s 60° mrazu in se zapre potem v cinaste posode. Tako meso je baje takoj užitno, ako pa se shrani, ne skvari se tako hitro, kakor ono, ki se je kuhalo pri ognji. Seveda je še treba čakati, ali se sploh poverijo poskusi kemika z ozirom na praktično stališče.

Prednost siromaštva. Prof. dr. Gruber na Dunaji je opozoril v svojem zadnjem citanju o higijeni na statistične izkaze, iz katerih se razvidi, da ubogi otroci manj bolehalo za davico kakor bogati. Uzrok išče in najde profesor v tem, da otroci revežev niso tako razvajeni, kar se tiče obleke, kakor deca bogatih starišev. Prvi so torej bolj vtrjeni proti vremenskim uplivom in se lažje stavijo v bran prehlajenju, katero igra baš pri davici važno ulogo, kakor se posnema iz zdravniških raziskovanj in poskusov. Nič ni torej bolj škodljivo kakor prenapeta bojzljivost z ozirom na obleko naše dece. Že v prvej mladosti se mora dati otroku v roke ščit zoper prehlajenje in to je jedino le vtrjevanje, da se telo ne omehkuži.

Moški in ženski nos. Dva profesorja v Ameriki Nichols in Bailey sta preiskovala, kateri spol ima ostreji vonj, ali moški ali ženski, ter dosegla jako zanimive vspehe. Izmed različnih močno dišečih kislin in esenc, katerih sta se poslužila v ta namen, omenjam le česnov ekstrakt, nageljavo in pa limonovo esenco. Od vsake, teh kemičnih spojin, vzela sta določeno množino, raztopila jo v vodi in nalila potem s to raztopino jednako velike steklenke, katere sta potem dobro zamašila. Nadalje sta pripravila raztopine istih substanc, a za polovico slabše in tako naprej, da se je končno duh še jedva poznal. Če je bilo n. pr. v prvej steklenki centigram česnovoga ekstrakta, prišlo ga je v drugej samo pol, tretjej le jedna četrtnina, v četrtej le jedna osmina centigrama na jeden liter vode i. t. d. Končno so se spodaj na dnu steklenk pritiskali napisi z imenom in množino raztopine v odstotkih. Potem so se razdelile med 44 možkih in 38 ženskih oseb, ki so bile vse normalne, zdrave, mlade, čvrste in različnih slojev. Te osebe so imele nalogo, razločevati steklenke po duhu in po množini duha. Ta preprosti poskus odkril je čudne razlike, kar se dostaje vonja posameznih oseb, istega spola, sosebno pa z ozirom na možki in ženski spol. Moški n. pr. so imeli poprečno natančno dvakrat tako oster vonj kot ženske. Limonovo esenco so spoznali moški še v raztopini 1:250.000, ženske pa jedva do mešanice 1:100.000. Ravno isti je bil rezultat pri poskusih z drugimi raztopinami. Iz tega se lahko sklepa, da je moški vonj dosti, mogoče dvakrat ostreji od ženskega in nauk, kot naravna posledica tega

sklepanja, glasil bi se za ženstvo tako-le: „Duh“, ki se razprotira kar v plasteh okoli parfumovanih dam, kakor zrak okoli naše zemlje, „šegeče“ moške nosove mnogo bolj kakor njihove, kar naj blagovolijo uvaževati sosebno po plesnih dvoranah, glediščih in drugih javnih prostorih ter naj ne zlorablajo nežnih cvetličnih duhov.

DOMA.

Ne trgati suhanca sè zobmi. Ni dneva, da bi ne bilo treba v gospodinjstvu rabiti šivanke. Dostikrat se dogaja, da mora človek v naglici zakrpati kakšno „rano“ na obleki, škarij mogoče ni pri roki, luknja je zašita, nit dolga, mudi se, hajd torej odgrizne se z zobmi!

To pa je jako slabo za zobe, nadalje pa se človek na tak nedolžen način celó lahko zastrupi. Nekatere barve so že itak same ob sebi škodljive, potem pa se mora uvaževati tudi apretura, ki se rabi pri izdelovanji sukanca. Torej pozor!

Tinta se opere iz poda ako se lise namočijo nekoliko s solno kislino, kateri je primešana voda. Čez nekaj časa se izperejo madeži dobro z vodo. Les bode imel zopet svojo prvotno barvo.

Stari furniri, ko so izgubili svojo prvotno svitlobo se likajo tako: 70 gr. rumenega ali belega voska raztopi na malem ognji ter primešaj 140 gr. terpentina. Vzemi zdaj zmes z ognjišča ter mešaj tako dolgo, da se ohladi. S tem se furnir tako dolgo dobro drgne, da dobi zopet prvotno barvo in svitlobo.

Praženje kave je jako važno, ako hočeš imeti dobro, okusno pijačo. Prehudo sprazena kava je ostra, brez moci in arome; premalo pražena je pusta.

Predno kavo spraziš, jo dobro iztrebi. Slabi bobi, kamenčki ali druge smeti se morajo odstraniti. Operi kavo v mrzli vodi, mencaje jo med rokama, potem jo odcedi in jo posuši dobro se snažnim kuhinjskim ročnikom. Do kraja jo posuši na gorkem, pri peči, ko je popolnem suha, zmeči je v pražilnik. Praži kavo oprezno, ne na prehudem, a tudi ne na premalem ognji. Pazi, da se ti ne spoti, kajti s tem spuhé oljnati sestanki in aroma se izgubi. Če je kava srednje rjava, ter se da s prsti zdrobiti, je dobra. — Da se aroma ohrani, se priporoča sprazena kava posuti še v pražilniku z drobnim cukrom ter jo še nekoliko sukati. Cuker prevleče kavo s tanko skorjico in zabranjuje izhlapenje eteričnega olja, po kojem dobi kava aromo. Nikakor pa ne kaže posuti kavo že med praženjem s cukrom, kajti dobila bi od žganega cukra neprijeten okus.

Spravi kavo v dobro zaprto porcelanasto ali ploščevinasto škatljo ter jo pokri pod pokrovom še s pergamentnim papirjem.

Med. Otroci, ki hitro rastejo in so vsled tega bleidi in slabotni, poželijo navadno jako sladkih jedil. Jako umesten je za to čisti med. Otroci naj bi dobili često

in veliko meda. Posebno dobro je zjutraj toplo mleko z medom in kruhom. Mleko in tečni kruh hranijo otroka, a med ogreje život in jači sopilne organe. Dobri domači kruh z medom namazan, hasne otroku bolj, nego cele škatlje biskvitov, ekstraktov in drugih slaščic.

Peresa na klobukih se snažijo tako-le: Z mlačno vodo in mijlom napravi penec lug in mahaj s peresom parkrat po njem. Potem izperi pero v frišni vodi, izžmi je na lahko in je vtakni še enkrat v vodo, v koji je nekoliko plebe. Na lahko izžeto pero obesi na solnce ali k gorki peči. Ko je suho, skodri je, in sicer s tem, da potegneš vsako delce posebe čez škarje.

Migrena. Strah in groza za celo hišo, kjer glava „boljše polovice“ boleha za to boleznijo! Slavni župnik Kneipp se je izrazil tudi v jednom svojih javnih govorov, da migrena največje trpinči ženski spol in pripisuje vzrok . . . modi, katera silí s svojo tesno nošo kri v glavo. Protinaravno ovijanje zgornjega telesa s šali, z rutami in ogrtači pospešuje krvotok proti glavi. Tudi rokavice podpirajo migreno, ker vežejo žile na rokav ter motijo krvotok. Kneipp je odsvetoval tudi pretesno spodnjo obleko, sosebno spodnje hlace pri možkih kakor pri ženskih, ker brani zraku do kože in zadržuje izhlapevanje, kar je telesu na kvar.

Zoper migreno ni zanesljivih zdravilnih sredstev, a človeške naravi primerna obleka in pa vtrjevanje se toplo priporoča. Hojenje z bosimi nogami po mokrem kamenem tlaku ali pa po rosnej travi je velike koristi, ker odvaja kri iz glave. Pa ne samo noge, ampak od noge do glave mora se polagoma vtrjevati telo z umivanjem, za koje je rabiti seveda mrzlo vodo, kakor se prinese od studenca. Začne z umivanjem zgornjega telesa ter se preide na spodnje in potem še le celo telo nakrat. Dvakrat na teden zadostuje umivanje celega telesa. Malokrvne osebe hodijo naj boste najprej po sobi, seveda pa morajo stopiti med hojo parkrat, recimo n. pr. trikrat v mrzlo vodo. Za jako oslABLJENE priporoča Kneipp polive na kolena in stegna, kakor tudi umivanje celega telesa, seveda se ne sme pretiravati.

Kakor pa vsako zdravilo dela svoje čudeže le na podlagi zdrave, redilne hrane, tako tudi „Kneippovanje“ ne more pomagati samo ob sebi. Vrsiti se mora, kar se tiče zavitkov, obkladkov, polivov in kopelji v toplej sobi z največjo pozornostjo, kajti drugače niso lajiku pomoč, ampak kamen, kakor se je po pravici izrazil kritik-zdravnik v „Lj. Zvonu“ o „Domačem zdravniku“, katerega je izdala „Družba sv. Mohora“.

Listnica uredništva.

Pošiljateljem pesmi odgovoril je naš pesnik kritik tako le: *Rajku E.* Izmed poslanih „Jesenskih listov“ je pripravna za javnost samo tretja pesem. Druge imajo sicer nekaj življenja v sebi, tudi oblike niso slabe, toda misli so premalo jasno izražene in utemeljene. Skoro gotovo pa nste brez pesniškega darú. Zatorej — naprej!

K o n č a n s k e m u. Nerabno.

D a n j k u. Nekaj je na vaši pesmi: „Sestrici“, kar jo pri-

poroča, vendar je še dvomne vrednosti. Upamo, da ste zmožni boljših proizvodov.

Opazujemo, da se s početka novega leposlovnega lista tudi novi pesniki hitro namnože. Le-ti si mislijo, da mora biti novi list pravo vtočišče za vse negodne izrode, celo za tiste, ki so morda že pri drugih listih steknili uničevalno sodbo. Treba pa je misliti, da je „Slovenka“ (naj govorimo kar o tem listu) namenjena širjim krogom in da ima, kakor vsi drugi javni listi sveto dolžnost gojiti spoštovanje do občinstva, ki zahteva vedno več.

Jedini zastop

tovarne „GUTENBERG“ v Gradcu za
trgovinske registre zisteln

„Patent Workman Chicago“

izvršuje vsako delo glede trgovinskih
registrov, brošur in plakatov po naju-
godnejših cenah.

Za naročbe in nadaljnja pojasnila
obrniti se je do glavnega zastopnika,

Arnolda Coen

TRST — Acquadotto 35 — TRST

Naznanilo!

Spodaj podpisani raznašalec lista „Edinost“, ki je
zajedno **urar**, priporoča se toplo p. n. občinstvu za
popravljanje vsakovrstnih ur.

Udani

Friderik Colja

vratar hiše št. 8 ulica Solitario.

Gabrijel

lekarnar

Ljubljani

Piccoli

pri angelju

Dunajska cesta

— Najvišje priznanje —
na II. mejnar. farm. razstavi v Pragi 1896
London — Pariz — Zenever 1892 — 1893.

Železnato vino

preizkušenega, zanesljivega učinka, ima v sebi
lahko prebavljiv železnat preparat, kateri učin-
kuje pri slabotnih, na pomanjkanju krvi in na
živcih trpečih osebah, priporočljiv posebno
tudi za slabotne, blede otroke. III

Deset gramov tega preparata ima v sebi 25 miligramov železnatega kisleka in 10 miligramov izlečka iz skorje kineskega drevesa.

Lekarnar Piccoli v Ljubljani jamči za označeno, zmeraj jednako sestavo, potrjeno po kemični razkrojni dr. H. Hagerja v Frankobrodu na Odri in prof. Balt. Knapitscha, zapriseženega sodniškega kemika v Ljubljani

Steklenica imajoča pol litra velja 1 gld., 4 polliterske steklenice 3 gld. 60 kr., franko s poštnino vred 4 gld.

Naročbe odpošiljajo se točno proti poštnem povzetju.

TRAMPURJE

dobiva se pri tvrčki

J. Stjepušin

Sisak

Cenike pošiljam vsakemu na zahtev franko.

Alessandro Levi & Minzi

Trst, via Riborgo, 21 in Piazza Vecchia
št. 21.

zaloga pohištva

in tapetarij vseh slogov, lastnega izdelka.
Bogato skladišče ogledal in vsakovrstnih
slik. — Na zahtevanje ilustrovan cenik
zastonj in franko. Naročeno blago stavlja
se parnik, ali na železniško postajo, ne
da bi za to računil stroške.

Li-t zhaja vsako drugo soboto in stane za vse leto 3 gld.; za naročnike „Edinosti“ pa 2 gld.; posamezne številke se bodo dobivali v Trstu v bakarnih: pri Chiozzi in pri g. Lavrenčiču (Piazza Caserma), pri Pipanu (Ponte della Fabbra) in pri Fratniku (Sv. Jakob) po 12 kr. Rokopisi naj se pošiljajo uredništvu „Slovenke“, naročnina pa upravništvu „Edinosti“ ulica Molino piccolo, hšt. 3, II. nstr

Lastnik konsorcij lista „Edinosti“ — Izdavatelj in odgovorni urednik **Fran Godnik**. — Tiskarna Dolenc. Trst.